

Переможемо з Україною в серці

У переддень Свята Незалежності — про нас і найближчу рідню

Олена БОНДАРЕНКО,
депутат ВР України III-VI скликань

Кортити поринути у розчулені ретроспекції.

Але виходить на інше.

Минулорічні вибори вкотре засвідчили: Незалежність от-от тридцять років, Союз уже ген де, а процес мислення й досі для багатьох залишається болісним.

Лукава дрібнота, вигулькнувши невідь звідки, заповязалася нас усіх наздоганяти, аби заподіяти добро. Прозрілі принишкли. Ті, що “какаяразніца”, поагресивнішали.

А ви не помічали, що наш Отець Небесний — великий майстер проводити паралелі?

Так, я знову про Білорусь. Суб’єктивно і без претензій на правоту.

Поділюся спостереженням, для мене дуже важливим. Здається, ні під час виборчого процесу, ні на початку протестів майже не було чути білоруської мови. Конкуренти Лукашенка не говорять (чи говорять погано) білоруською. Переважно підтримують двомовність. Протестувальники у своїй більшості також говорять російською.

Звичайно, величезну роль відіграла русифікаторська політика Москви. Безумовно, влада на чолі з Лукашенком не лише не створює належних умов для зміцнення позицій білоруської мови, а й показує приклад свідомого нехтування нею: мої білоруські друзі не раз зазначали, що вслід за “бацькай” чиновники, судді тощо на запитання білоруською відповідають російською.

Білоруси, як на мене, від русифікації постраждали ще більше, ніж ми.

Ворог вбиває мову, бо вона є великим об’єднавчим чинником. Говорячи чужою мовою, люди не набувають отого внутрішнього тепла, яке робить їх ріднішими.

І от на вулицях і майданах сьогоднішньої Білорусі дедалі частіше чути білоруську: мова є зброєю народу в захисті своєї свободи. Що сильніша зброя, то важче нападникам з нами впоратися. Тож цілком зрозуміло, чому в плинні Білоруського Здвигу люди вважають за актуальне озброїтися рідною мовою. І чому “правоохоронці” особливо жорстоко б’ють протестувальників, які говорять білоруською.

Отже, мова гуртує і відроджує міць духу. В часи випробувань люди спираються на рідну мову, аби зміцнити духом і згуртуватися. Спертися на рідну мову — добрий приклад для нас.

Люблю Білорусь ніжно і сильно. Ця любов — до рідних. З ким, серед іншого, ми найближчі за мовою.

Ця любов — від часів Великого Князівства Литовського, основу якого становили наші пращури.

Від IV Універсалу Української Центральної Ради і III Устаунай Граматы Ради Беларускай Народнай Рэспублікі, якими проголошувалася Незалежність.

“Одніні Українська Народня Республіка стас самостійною, ні від нікого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу...”

“Ад гэтаго часу Беларускай Народная Рэспубліка абвешчаеца Незалежнай і Воль-

най Дзяржавай. Самі народы Беларусі, у асобі свайго Устаноучаго Союму, пастаноўяць аб будучых дзяржаўных зьвязях Беларусі...”

Московські орки однаково люто нищили наш порив до Волі. Всі роки свого панування російські та російсько-радянські загарбники не лише накидали українцям і білорусам комплекс “меншобратства” (як і всім іншим поневоленим народам). На додачу вони невтомно, безугавно, майстерно роз’єднували і віддаляли українців і білорусів одне від одного. Аби не брали собі до голови, що справді братні — саме наші два народи. Бо ж як можна бути над нами “старшим братом”, коли ти взагалі нам ніякий не брат, а отже, й зовсім до слов’янського світу не маєш стосунку?..

І я думаю про тих, із ким братерство Волі пов’язало мій рідний Народний Рух України — про творців сили, що називалася “Беларускі народны фронт “Адраджэньне””: Зянон Пазьняк, Сяргей Навумчык, співавтор (разом із нашим Михайлом Бойчишиним) сміливого проекту Балто-чорноморського колектора Стас Гусак...

Я згадую депутатів фракції БНФ, які оголосили в парламенті голодування проти референдуму, котрим встановлювалася диктатура президента. 12 квітня 1995 року їх жорстоко побили, а після “виборів” у листопаді одні з них опинилися у в’язниці, інші змушені були рятуватися від репресій за межами країни.

Згадую Михася Жизневського, який 22 січня 2014 року впав від кулі снайпера на нашому Євромайдані, і Алеся Черкаши-

ду “людей Януковича”, і переслідування волонтерів...

Поки ми з того всього чухаємо потилиці, болотяна твань засмоктує нас, наші Мову і Віру, підбиває на силі Армію і вже підкрадається до нашої Волі...

І от — білоруси. Встали і сказали своєму: “Уцекай!”

Це настала їхня черга подати нам приклад. Нагадати, що маємо Незалежність і ще маємо трохи часу, аби з усіх сил триматися за неї, як за рятівну стеблинку в морі хижих зазіхань і чужих інтересів.

Зберегти цю найвищу, неперебутню цінність і себе самих у ній означає *працювати, боротися, любити і стояти на сторожі*.

Коли я пишу ці рядки, у Білорусі повстали мінські інтелігенти, шахтарі Со-

24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР ухвалила “Акт проголошення незалежності України”.

25 серпня 1991 року білоруський парламент проголосив державну незалежність Білорусі.

У різні часи ми показували одне одному приклад незламної й жертвовної любові до свободи і рідного краю. Прикметно, що потрібний приклад поставав саме тоді, коли інший потребував цього найбільше.

Від часів Революції Гідності ми показували приклад всенародної відваги. Коли кремлівські окупанти “організували” нам Донбас (ось він, справжній сенс гасла януковичів — “Всьо будет Донбас”!), воюючи зупинив український народ. Добробаги і волонтери; бабці, котрі день і ніч плели шкарпетки; діди, що на своїх подвір’ях ремонтували БТРи, як колись — трактори. Хлопчак, що піднімає українські прапори на терконах і приймали мученицьку смерть від російських бузувирів.

У День нашої Незалежності я думаю про українських героїв і героїнь, які мріяли про Волю і здобували її.

на, котрий віддав життя за волю України на Донбасі...

Ще я думаю, що віднедавна з нами, українцями та українками, щось сталося. З нами всіма, бо наслідки минулорічного позначилися однаково на всіх — причетних і непричетних.

Ви, мабуть, теж чули отой “передвиборчий аргумент”: “Та проголосуєм по приколу! Та хоть паржом!”. І от, як наслідок наших (я знову кажу — “наших”, бо важко мені відокремити народ від народу) безвідповідальності й недалекоглядності, “пофігізму” і скаліченої самоповаги — лукава зелена дрібнота, вигулькнувши нізвідки, ось уже рік поспіль нас “делаєт”. Відверто, весело, цинічно і з користю для себе.

Ми переважно лише скрушно (обурено, заскочено і т. ін.) “ковтаємо” чергові антрепризи. “Неякісні” діти, “якісні” нардепи з продажем собак для оплати комуналки... Пропозиція про “розширення” російської мови у Донбасі (наче там до війни була ще якась). І “треба просто перестати стріляти”. І повернення у вла-

дігорська, робітники найбільших заводів.

І до мого серця линуть слова Зянона Пазьняка, мовлені ним зараз, у буремні дні серпня 2020-го (переклад українською наш):

“...Готуймося до боротьби і жертвовності... Ми повинні бути сильними і згуртованими... Переможемо тільки тоді, коли буде Білорусь у серці. Коли будуть ідеали, заради яких ми зможемо піти на офіру. Коли наша мова лунатиме у наших душах. І наші пісні, наша культура, наша велика історія, наш біло-червоно-білий стяг і наша “Пагоня”. Нехай це вічно буде з нами! І тоді ми переможемо”.

А вам, дорогі українці та українки, не здається, що ці слова — і для нас? Вам не здається, що він ближчає — час боротьби і жертвовності? Тож маємо бути сильними і згуртованими. І переможемо — з Україною в серці, з ідеалами, заради яких не страшно піти на жертву і з якими варто і треба жити.

**Жыве Беларусь.
Слава Україні.**

Софія МАЙДАНСЬКА. «Видиш, брате мій...»

Розділи з документальної повісті “Друге пришествя”

І ось, нарешті, до нашої нової хати повернулася мама. Тепер зустріла її, як найкращу стару подругу; за рік розлуки набралось чимало сокровених таємниць, які просто розпирали мене і з якими тільки її могла звіритися. На той час бабуся з дідусем ще продовжували працювати в школі. Для бабусі вчительський авторитет був понад усе, я не мала права скаржитись їй на свою шкільну вчительку, а коли наважувалася хоча б натякнути на образливі слова і несправедливі дії щодо мене — одержувала бабусині гострі докори; в її очах завжди винною залишалася я, бо певно недостатньо добре виконала домашнє завдання, чи була не уважною на уроці. Тепер, коли поруч була мама, я могла нарешті залізити під її рятівне крильце, вона єдина розуміла, як боляче разить несправедливість і намагалась з'ясувати з бабусею деякі принципи педагогічної етики, та ці намагання були марними — вона, на рівні зі мною, а часом іще й з лишком, одержувала свою порцію “виховної години”. Тому відтепер, констатуючи таку фанатичну вчительську солідарність, ми в наших спільних інтересах, настільки зблизилися з мамою, що своєю “нерозливовою” навіть почали викликати певну заздрість бабусі. Звісно — вона не дозволяла щоб у далекі закамарки її свідомості закрадалося якесь душевне сум'яття, але очевидним було те, що внучка, якій вона фактично стала другою матір'ю, над якою ночей не досипала, але й тримала в дисципліні, тепер віддаляється від неї.

Але ж, як не віддалятися, коли мама ніби передчувала мої бажання, навіть можна сказати, провокувала, викликала, творила їх. Приїхавши з Красноярська, де останні два роки на висилці, працювала в цеху з виготовлення архітектурного декору, вона привезла повну валізу гіпсових відлїтків: вибагливих акантів, модильйонів, акротеріїв, антеміонів, антефіксів, а також крихітні голівки ангелів і серафимів у сповитку алебастрових крилець, художні альбоми з репродукціями відомих художників Ренесансу, класицизму, французького імпресіонізму, малярське причандалля: фарби олійні, акварельні, олівці та пастелі різних барв.

Саме у ті роки, ще в Красноярську, на умовній волі, коли чи не щомісяця їй доводилось “мелдуватися”, що не збирається відкривати Аляску, гуманна радянська влада в лиці опікунів з органів НКВС, дозволила молодим людям, в яких ще не погасла жага до знань, вступати до вищого навчального закладу. Єдина умова — абітурієнти не мали права обирати омріяний вуз, чи факультет, за них цей вибір уже було зроблено: якщо хочеш вчитися — вступай на будівельний факультет Московського політехнічного інституту. Попри те, що мама охочіше пішла б на медицину чи якийсь гуманітарний факультет — вже не було ради: дають — бери, б'ють — тікай. І вона, ще з групою земляків, загорілися ба-

жанням навчатися: якщо не потягало з Кембриджем чи Гарвардом — дружно подякуємо компартії та вічно живим, Леніну зі Сталіном, за можливість навчатися в Московській заочній політехніці на “будівника комунізму”. При вступних іспитах мама найбільше переживала, що не напише твору російською мовою. Прекрасно знала російську літературу; поезію Блока, Бальмонта, Ахматової, Мандельштама, Цветаєвої, Есеніна вивчила напам'ять з голосу ще живих недовитків російського дворянства; “лагерну” бібліотеку, укомплектовану найдобірнішою російською класикою, за вісім років ув'язнення прочитала від дошки до дошки. Та колишня учениця елітної чернівецької гімназії “Liceul Ortodox” не знала російської граматики, її в ліцеї не викладали; там вивчали латину, греку, французьку, німецьку, румунську і нікому, навіть у поганому сні не могло привертися, що безтурботна, весела вихованка ліцею опиниться в “тюрмі народів”, де з часів царя Івана Грозного “на всіх язиках все мовчить, бо благоденствує” і “во глибині сибірських руд” єдино зрозумілою мовою для конвойних є “великий російський язык”. У цій безвиході пособили колишні каторжанки “асужденные” — випускниці “Інституту благородних дівиць”, вони написали мамі твір на вільну тему, залишалось лише старанно його “перемалювати”. Мама була кмітливою і так старалася, що навіть перевершила в написанні твору “исконно русских”, вона “перемалювала” твір на тверде “добре”, коли деякі з випускників совєцького “ликбеза” через неграмотність узагалі завалили іспит. Школа логічного мислення, закладена в гімназії, допомогла їй з точними науками, до яких ніколи не мала великої охоти, підсобило ще й те, що під час війни, рік навчалася на архітектурі Львівської політехніки, та наука не минула марно і саме тепер стала їй у великій пригоді. І ось у свої неповні 32 роки вона, вже вкотре, знову стає студенткою вузу, що називався “Всесо-

юзный московский заочный политехнический институт”.

Тоді, в середині п'ятдесятих, Красноярськ, як велике промислове місто, розгорнуло потужне будівництво адміністративних та житлових об'єктів у стилі сталінського триумфального соцреалізму з виразними рисами класичної римсько-гітлерівської гігантманії. За сумлінну працю на будівництві, мамі доручають посаду прораба в цеху з виготовлення архітектурних оздоб, яких потім, уже в часи хрущовської відлиги, назвуть “будівничими надмірностями”. Молодий прораб згуртувала довкола себе художників, серед яких були і крайни: Василь Турецький з Буковини (Сторожинець), Петро Головатий з Чернівців, Ольга Маруневич зі Станіславова, які відбувши в “зоні” свої “10”, тепер опинилися тут, на висилці. До них прибило і Миколу Сметанку з Лубен, буковинці привели художого, знеможеного парубка до мами, його треба було якось рятувати і мама влаштувала до свого цеху. Микола Сметанко дуже переймався, що не має художнього хисту і практики, та хлопці з лагерного “мирискусства” взяли його в облогу і дуже скоро Микола осягнув нехитре вміння вже з готових форм відлівати античні фризи та деталі корінфсько-дорійських колон. До речі, Микола також вступив до того славного Московського політехнічного. Робота для молодих людей здалася навіть веселою, бо античну спадщину їм дозволено збагачувати радянською символікою: молоточками, серпачками, зірочками, пшеничними снопами, а ще й до того, ця “творчість”, зважаючи на кліматичний пояс, добре оплачувалася. Сподіваюся, збудовані на віки шедеври радянського соцреалізму, оздоблені натхненною працею буковинців, галичан, полтавчан — випускників орденоносного ГУЛАГу, що працювали в цеху моєї мами, ще й досі нагадують красноярцям про “велич сталінської доби”.

На той час Василь Турецький з Олею Маруневич побралися і невдовзі в них народився син

З мамою, 2 клас. Софія та Одарка-Марія Майданські

Іван, а потім син Володимир — і вони вирішили деякий час вже як вільні працювати в Красноярську, щоб забезпечити свою молоді родину. Моя ж мама, дочекавшись звільнення, відразу почала пакувати валізи і одну з них наповнила скарбами своєї мистецької діяльності.

Наш іще недобудований дім повнівся новими весняними клопотами і біля нього, як біля того дідусевого вулика “обліталася” далека і близька родина. Досі до нас в Острицю чи Магалу, за винятком рідного бабусиного брата Іллі, вибиралася лише молодь, Юркові ровесники і переважно на Великдень чи на Миколая, щоб повіншувати дідуся. Тепер, як те незнане зело, що зеленими стрілами рвалося з-під землі, шонеділі за нашим святочним столом з'явилися нові люди, і кожного разу, варто було їм стати на порозі, як рясно скроплені слізьми і сміхом опинялися в обіймах мами, бабусі та дідуся. Це, пройшовши свою каторжанську дорогу, повертали-ся зі Сибіру кривні. Та я про них нічого не знала, мене ще не посвячували у святая-святих їхнього хресного шляху...

Першим повернувся Костик Король, онук старшого дідусевого брата, Констянтина Майданського, він з'явився задовго до приїзду мами і не раз бував у нас, коли ми ще мешкали в молдавських селах: середнього зросту, енергійний з вибуховим темпераментом, він завжди був заводієм забави. Ніхто й не здогадувався, що за маскою молодого вродливого веселуна ховаються скатовані душа й тіло мужнього юнака, якого, після важких тортур в пивницях НКВД, неповнолітнім

заслали до Норильська, у “сумнозвісний Кайеркан”. Вже наприкінці життя, в книжці “Моя Голгофа”¹, він напише: “Господь Бог подарував мені дниною народження 24 серпня. Це найщасливіший день, бо через багато десятиліть саме в цей день народилася молода, незалежна держава Україна, про яку мріяли мої односельці, за яку боролися, честь якої відстоювали”. Ту честь він відстояв і тоді, коли випробувавши всі засоби психологічних і фізичних катувань, слідчий влаштував йому очну ставку з чоловіком в якого від подоби людини вже нічого не залишилося — це було криваве місиво з набряклими вустами вже беззубого рота, вибитим оком і наполовину знятим скальпом. На попередніх нічних допитах слідчий запитував про якогось “Козуба”, таке прізвище Костиково було невідоме, тому з чистим сумлінням хлопечко відповідав, що такої особи не знає. І тут він впізнав за беззубим шамотінням, голос свого бойового друга і наставника, який носив псевдо “Назар”: “Друже Юрку, ми програли. А тому я розповів їм усе. Зізнайся та підтвердь сказане мною, все, що знаєш, інакше вони мене доб'ють”. Від почутого Костик ледь не впав з табурету на якому сидів, приголомшено дивлячись на свого “візаві”. Ще мить — і він міг би зламатися, якби не слова того ж старшого побратима “Назара”, які нараз виринули з киплячого вару його пам'яті: “Друже, Юрку, (це було псевдо Костика — Констянтина Майданського), щоб там з нами не сталося — ми один одного не знаємо”. І малий Костик, опанувавши себе, мовив, твердо і виразно: “Про що ви говорите?! Я вас справді вперше бачу!” Слідчий зрозумів, що його затія провалилась, а Костик, своєю непохитною волею врятував десятки а може й сотні своїх ровесників, що назавтра могли б опинитися тут, разом із ним, у катівнях НКВД. Він не мав права зламатися, бо рід його пішов од Королів, а “первий”² брат Констянтин Майданський, що носив псевдо “Юрась”, лише на чотири роки старший за нього, був сотником і одним із засновників Української Повстанської Армії на Буковині, він створив бойвки в селах: Добринівці, Васловіці, Юрківці, Топорівці, Мамаївці, Рогізні, організував мережу складів зброї, явочних квартир, підібрав зв'язкових. “Юрась” загинув у свої неповні 25 років, у нерівному бою з енкаведистами весною 1948 — році мого народження та останню кулю він не залишив собі, а великодушно “подарував” залятому ворогові... А його дід, колишній багаторічний вїйт, “двірник”, “примар”³ села Рогізна і старший брат мого дідуся, що

Академгурток в Рогізні, 1930 р.

досі всі справи села вирішував не “бунтами”, а “законом”, тепер, через своїх непокірних внукив, уже в дуже поважному віці був висланий разом із своєю дружиною, тіткою Домкою, в далекі сибірські сніги, десь аж у Молотовську область. Костик Король, пройшовши горно етапів ГУЛАґу, міг власним життям засвідчити, “як гартувалася сталь”, коли в червні 1953 року став чи не наймолодшим учасником Норильського повстання: “Прямо на нас наставлені три жерла дрібнокаліберних гармат. По тілу пішли мурашки. З військовими жарти погані. Радіо через кожних дві хвилини горланить, наганяє страх. Збираємо останню нараду вже тут, надворі, в присутності людей. У відповідь лише чуємо намір без вагань відстоювати наші права до кінця. Вмерти, але не скоритися, не піддатися на залякування карателів. Подивитися б лише останні хвилини на отих людей! Чого то вартувало! Тривога, а разом і радість була в їхніх очах”.

Повернулася Ганна Король (Анка) — старша сестра Костика, вона була зв’язкою в боївці свого першого брата Константина “Юрася”; в родині Королів народилося шестеро дівчат і лише один хлопець, Костик, Ганна була найстаршою. Всі сестри витонченої шляхетної вроди, про таких у нас кажуть: як намальовані. Пригадую, тітка Анка розповідала, як гнали її босоніж, роздягнувши, засніженим полем, стріляючи вслід з автоматів, та вона витримала й словом не прохопилася про “Юрася”. За цю “прогулянку” заплатила високу ціну: вже в зоні туберкульозу день за днем виривав їй доно. Там, у табірному лазареті її прооперували, позбавивши останньої надії на материнство.

Слухаючи цю історію дивувалася, чому тітку Анку ще ні разу не запросили до школи на святкові збори, які проводили до Дня перемоги. Там завжди виступали фарбовані на “бл’юнд”, із домальованими дешевою помадою “кумачевими” губами, ветеранші війни і шоразу розповідали про подвиг Зої Космодем’янської, а тут, у Садгорі, живе жінка, яка пережила такі ж тортури: їй рвали коси, гнали по снігу, розстрілювали, вона дивом уціліла, уникнувши повшання! Та про її мужність і героїзм ні слова, ні півслова... Найне дитя, що вірило пропаганді радянської школи і мама з бабусею тимчасом не позбавляти мене цієї віри. Тітка Анка ще до арешту кохала рогізнянського хлопця, Степана Катана, він також був у партизанці, доля звела їх у Воркуті, там вони й побралися. Щоб не позбавляти себе радості батьківства, шойно повернувшись додому, взяли в будинку маляти дитинку, шестимісячну біляву дівчинку. Невдовзі, окрилена материнством, тітка Анка принесла до нас маленьку красуню і хоч вона знайшлася в якійсь дівчині з далекого околицьного села, в обличчі і тендітному тілці вже вгадувалися витончені риси нової матері. Коли дівчинка підросла, схожість була такою, що ніхто б не міг навіть припустити іншої матері. А може це давала себе ознаки красива буковинська порода?... Недалеко “Баронського саду” вони збудували прекрасний будинок і засадили яблуневий сад, Степан був майстром на всі руки, ще на засланні в нього відкрився дар теслярства червонодеревця. На той час лише почали запроваджувати брежнєвський “Знак якості”; в усіх сферах виробництва, зокрема і в меб-

льовій промисловості, процвітав брак. Пригадую, як люди кепкували з того бракованого “Знаку якості”, і коли троллейбус проїжджав повз взуттєву фабрику, виробу якої не мали попиту, водій троллейбуса вигукував: фабрика “Золотий капіць”. Відомої Чернівецької меблевої фабрики тоді ще не існувало, і слава про майстровитого теслю, Степана Катана, росла. Саме тоді в Садгорі та Рогізни розпочався будівничий бум і хист Степана був на вагу золота, він робив усе, від будівельної столярки до мистецької інтарсії меблевих гарнітурів. Для нас він також змайстрував велику інкрустовану книжкову шафу і ледь не княже дубове ліжко. Та слава найкращого теслі його й занапастила, бо вдячні новосельці завжди несли йому пляшку і не раз ця пляшка була наповнена чистим спиртом із невичерпного

лих крамничок ні з чим спокусливішим не можна було сплутати. Відколи з’явився велетенський м’ясокомбінат, неповторний запах Різдняних свят почав зникати. Невпинним потоком, машина за машиною, бойня комбінату приймала сотні, тисячі голів худоби і чим більше їх було, тим менше якісних м’ясних та ковбасних виробів з’являлося на прилавках магазинів. Натомість поступово народжувався новий клас і культура злодія в законі: найбільшим попитом користувалася та робота, де можна було щось поцупити і в першу чергу — це підприємства легкої та харчової промисловості: м’ясокомбінат, маслозавод, олійня, панчішна фабрика, цукроварня, спиртзавод, останні два були збудовані ще за Австрії та епідемія злодійства розповсюдилася й на них. Над новою “зброєю” КДБістів

вкрадені: масло, м’ясо, цукор, спирт. Та це тепер називалося не “вкрасти”, а “дістати”. Не треба було жодних електронних систем спостереження, шоби при потребі, затримати крадія і його затримували, навіть коли при ньому не знаходили речових доказів — знайшли б учора, або знайдуть завтра — родину ж треба якось годувати... Та тепер це був найцінніший, брутальний спосіб боротьби з інакшемильчими: на такому великому, багатотисячному підприємстві завжди були “штатні” вивідувачі, “сексоти” і якщо донесли, що ти “неблагонадійний” і висловлювався прямо, або опосередковано, у вигляді анекдоту, проти влади, тебе ловили з кілограмом цукру в пазусі і давали “торемний строк” за розкрадання державної власності. Пізніше, коли я вже вступила до консерваторії, так постраждала

професорку за ґрати, затримав її ще на два роки в “Союзе нерушимим республік свободних”.

А майстер-червонодеревець, Степан Катан, переживши десятилітню сибірську каторгу, не витримав і восьми років брежнєвської свободи — помер від цирозу печінки.

Повернувся Славко Мельничук, спочатку в кімнату ввірвався його баритонистий, лункий сміх, наче там, під широким чолом, для більшої сили голосу, як у середньовічних соборах, вмуровані акустичні резонатори, а потім його двометрова, ставна постать, ледь не зриваючи одвірки, вломилася до кімнати і знову крізь гомеричний сміх, конвульсійне здригання дідових плечей на грудях Славка... Дідусь називає його сином, а Славко дідуся — батьком, бо вся родина встигла емігрувати до Канади і повернувшись із Воркути на батьківщину, він залишився один, як перст... Попри 50-ти градусні морози сибірської погоди і “конвойних сердець”, Славко відтирає душу від агресивної совкової лексики, і як перше, залишається чистим юнаком, що хоче співати... Його повернення нагадувало приїзд нашого Юрася на вакації, така ж родинна злагожденість м’якого хорального співу — разом згадують безтурботну молодість: батько Славка — парафіяльний священник, мій дідусь — директор школи. А діти — гімназисти, для проформи відвідують курси бальних танців Миколи Суховерського⁴ та водночас вишколюють силу духу для боротьби: вступають у спортивні товариства “Січ” і “Сокіл”, студентські братства “Запороже”, “Чорноморе”, і через спортивні змагання гартують національний козацький дух. Мама ставилася до нього, як до молодшого брата, а для мене він — вуйко Славко. Власне, всі, з ким моїй матері довелося осушити гірку братину сталінського ГУЛАґу, стали мені “тітками” й “вуйками”, інакше до них і не зверталася. Після карпатських схронів і сибірських “лагерів”, Славко хотів, нарешті, скористатися видимістю волі й здійснити свою мрію — дійти, нарешті, до оперної сцени. Та поки що він готувався до вступу на диригентсько-хорове відділення Чернівецького музичного училища. Часом у неділю, на званому обіді, вже після бабусиноного яблуньного струддя, що подавали на десерт, до філіжанки кави, і він смаковито пахтів, щедро посипаний цинамоном і цукровою пудрою, починалося родинне музикування: дідусь брав до рук скрипку, мама сідала за фортепіано, Славко починав співати: мав глибокий, потужний баритон, голос був такої сили, що від нього вібрували шибки.

Перший приїзд додому з висилки до Красноярська. Зліва направо: бабуся Євдокія, дідусь Микола, Софійка і Одарка-Марія

джерела чернівецького спиртзаводу — його часом легше було роздобути ніж сулію доброго первака. В ті часи, на відміну від сталінських “п’ять колосків”, злодійство навіть заохочувалося.

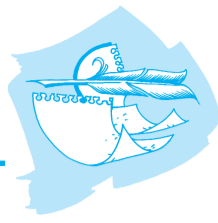
Заповідь “не кради” була непорушним імперативом, законом совісті, своєрідним захисним бар’єром честі кожного, хто поважав свою людську гідність, до тієї пори, а це кінець шістдесятих, коли у світлі рішень КПРС “догнати і перегнати”, на зламану голову почали будуватися комплекси і комбінати легкої та харчової промисловості. Доки в Чернівцях ще функціонували маленькі м’ясарні з рецептурою і технологіями старої бабусі Австрії, запах ковбасних яток і ма-

певно працював цілий загін досвідчених психологів: радянський уряд свідомо призначав рядовим робітникам даних галузей низьку платню, передбачаючи можливість крадіжки виробленого продукту. І люди поступово звикали до свого стану, навіть почали називати роботу, де можна було добре пожитися, “козирною”. Декларуючи “рівність трудових прав” комуністична влада нівелювала принципи особистої гідності, значення людини, як індивідууму, намагаючись запрограмувати в людській свідомості мораль злодія. Всі стали “рівними” перед страхом бути викритими з “речовим доказом”, бо йдучи з роботи, майже кожен ніс у “потаємно-інтимному сховку”

моя викладачка зі скрипки, Чернівецького музичного училища. Це була Maestro від Бога — всі її учні, які бажали продовжити свою музичну кар’єру, після її школи, з першого разу вступали до консерваторії. Вона жила в одній кімнаті великої комунальної квартири в центрі міста, де, окрім неї, мешкало ще багато пожитців. Одеситка, з вибуховим творчим темпераментом, у побуті не могла порозумітися з якоюсь із сусідок і вирішивши помінати своє помешкання, звернулася до посередника-агента, по теперішньому “брокера”. Ним виявилася відома в Чернівцях особа, пов’язана з рядом сумнівних оборудок, що вирішували проблему вступу до престижних вузів, тодішніх “дефіцитів” і, звичайно, “квартирне питання”. Цей пан мав звичку усіх своїх клієнтів, а також і суми, які одержав за послуги, занотовувати в “Чорний блокнот”, у цей список зі своїми “200-рублями” потрапила і моя професорка. Коли “великого махіатора” заарештували, він не забув прихопити з собою і записник. У блокнот були внесені й більші “принишення” та чомусь постраждала тільки моя професорка, її засудили на два роки випрано-трудова колонія. Там, у зоні, вона ледь не поквиталася з життям. Та, як виявилось пізніше, Гертруда Абрамівна Талал, так звали мою викладачку, збиралася виїхати до Ізраїлю і це “комусь” не сподобалося — той, “хтось”, скористався операцією “комуналка” і запроторивши

Січ в Рогізни, 1924 р.

Серце із сірки, тіло з куделі,
Кістка, що схожа на тріску суху.
Рвійні в бажанні на долю лиху
Важать в досаді, а смуток пустелі
Душі спіткає, що нині веселі.
Пристрасть несе їх без гальм і керма,
Потім ковчійка сліпого трима.
Квола причина шукає оселі.
Блискавка ж першим вогнем осяває,
Так і мистець, коли з неба зійде
Пломінь натхнення і в серці воскресне,
В муках змагає природу тілесну.
І наслухає Того, хто веде,
Серце з Чийм в унісон калатає.

П'єтро Бембо (1470—1547)

Італійський гуманіст, поет, літературний критик, учений, кардинал. Був видатним членом Академії вчених Альда Мануція. Бембо мав великий вплив на формування італійської мови, приділяючи особливу увагу тосканському діалекту, як основі літературної мови. Своїми творами відновив інтерес до творчості Петрарки, поклавши початок поезії *петраркізму*. У стилі Петрарки створені і численні сонети Бембо. У його обширній літературній спадщині найуспішнішими стали “Алазонські бесіди” — діалоги італійською мовою у прозі і віршах, у яких присутній вплив неоплатонічної філософії кохання і краси, божественне походження любові і поступова її трансформація з чуттєвої в духовну.

До Вероніки Гамбари

Ніжний звук упізнаю. Так легко бринить
Тільки променів мрево, що ви його
ткали.
Там, де був я колись, де на мене чекала
після довгих років незабувана мить.
Ця прекрасна рука, як мереживну нить,
променисті потоки у вузол збрала,
та мій промінь чомусь до пори відхилила,
чи від неї він прагнув себе захистити:
кожна кара для вас тільки грою була,
тінню смерті, якою завдячу любові,
що так мало уваги її заслужив.
Чистоті ваших чар ця хрипка похвала
і сердечне бажання, пробуджене знову,
мов квітучий луг, що з весною ожив.

Цей звук, як проснеться земля після
довгих морозів,
Струмок понесе у долину пробуджені
луни весняні,
Виходить олень молодий
з лісової поляни.
Душа затріпоче, мов ніжні й клейкі
пагінці верболозу.

І понад верхи чи за руслом шумливим,
що піною зносить
Усі перепони, подалі обійстя
людського й пастушого стану,
Кружляє він довго по луках у квітах
духмяних
І всюди бажання невтолене світу
доносить.

Не має страху, що аркан його в леті
стрімкому зупинить,
Якщо не поцілить в стегно
несподіванка, зла і блискуча
Від вправного лучника в лісі глибокому
й засідці вірній.

Так я не боюся, що завтра, напевно,
від рани загину,
Відкритий іду перед стріли очей ваших,
Донно, чарівних.
І кожна стріла у беззахисне серце і
мітить, і влучить.

Вінченцо да Філікайя (1642—1707)

Аркадське ім'я — Полібо Емоніо, автор патріотичних канцонів та сонетів, член Академії делла Круска та Аркадської академії, один із засновників італійського класицизму. Походив із флорентійської сенаторської родини, вчився у Пізанському університеті, де здобув юридичну освіту. У своїх віршах оспівував кохання, та після втрати коханої жінки мотив сонетів змінився, поет перейшов на релігійну та патріотичну тематику. Його поезії притаманна мелодійність та пластичність. Найпопулярнішим став сонет 83, де він оплакує нещастя Італії, яка через красу стає принадною здобиччю для ворогів і надто слабка, щоб боротися з ними до перемоги.

Італії

Італіє! Тобі нещасна доля
фатальний дар — оцю красу дала!
І прочинила вічну браму зла
в майбутнє із вінцем страждань і болю.

Аби ж твою красу плекала воля!
Чи ти хоча б сильнішою була,
ти б кожен хижий зір застерегла,
як звіра, що вистежує спроквола!

Не бачила б альпійські рідні схили
в потоках крові й блискавках армاد!
І не пила б отара галлів з хвилі

твоеї По! Й не опинивсь булат
в чужих руках! Герої сплять в могилі...
І на вино хтось чавить виноград.

Амалія Гульєлмінетті (1881—1941)

Італійська письменниця, поетеса. Народилася в м. Турині. Її вірші називали найдорожчим намистом, новим і чарівним. Критики порівнювали Амалію Гульєлмінетті з Гаспарою Стампа і Сапфо, зауважуючи також вплив на її творчість Д'Аннунціо. Амалію пов'язували тісні особисті й творчі стосунки з поетом Гвідо Гоццано. Втім останні роки життя після спроби зробити журналістську кар'єру у Римі, поетеса провела в самотності. Померла трагічно після травми, набутої в зв'язку з бомбардуванням Турину.

Вітряний вечір

Солодко йти по вечірній стежині угору,
вітер мені розкриває обійми шалені —
що там кохання! Ще пагорби ледве
зелені,
жодна прикмета весни не відкриється
зору.

Солодко йти! В цьому місці іронія скоро
вжалить мене — бо з весняного сну
достеменно
знову прокинувся той, хто кохає
стражденно,
і засміється, що дурість подолано хвору.

О, цей короткий обман я розгадую
легко,
стан безтурботний, гру долі, даремно
пригріту.

Та від смирення чи гордощів все ж я
далека,
бо відтепер обережна відвага зі мною.

Тільки ж цікаво новому сюрпризу радіти!
Й іншіш приманці тієї брехні чарівної.

Габрієле д'Аннунціо (1863—1938)

Справжнє прізвище — Рапаньєтта. Італійський драматург, поет, політичний діяч. До початку 20 ст. мав репутацію найвідомішого італійського літератора. Рано відкрив у собі поетичний талант, ще в школі видав збірку віршів. Поезії Габрієле д'Аннунціо мали великий вплив на акмеїстів. Як прозаїк вважається одним із засновників реалізму в італійській літературі.

Перше видання його творів в Російській імперії вийшло в Україні (Київ, 1904 рік). Вистава про трагічне кохання за драмою Д'Аннунціо “Франческа да Ріміні” справила незабутнє враження на актрису Віру Холодну.

Вечір у Ф'єзолі

Проходні слова мої в надвечір'ї.
Свіжий вітер вгорі шурхотить гілками,
ніби жменьку шовковиць поміж
листочками
хтось вибірує мовчки і запізнюю,
і висока драбина сягне сузір'я,
перехрещує стовбура срібне тіло.
Доки холод нічний прочиняє брами,
темну крону обрамлює в срібну раму.
На порозі блакитному, де покої
наших снів, простелив серпанкову хмару
повний місяць. І тиха сільська місцина
в улоговині холоду над рікою
із надією миру та супокою
сон пригубить з нічної чари.
Того миру, що не пізнає,
бо на ранок усе зникає.
Славлю пору вечірню, з лицем, як перла,
де небесна вода тіль повік змикає.
Найсолодші слова мої в надвечір'ї,
як дощу шумовиння в стрімкому плінні.
Це прощання весни під крилом узгір'я
з берестків і шовковиць та арок пінних.
З пагінцями шипшини, що тихо грають
на повітряній арфі і ритм втрачають.
Ще пшениця на схилах не половіє,
але сіном побляклим трава лягає.
Братні гурти садів, сторожки оливи.
Промінь усміхом зблідлим і миготливим
знак священний кладе їм на плід
весняний.
Славлю пору вечірню за шати твої
духмяні!

Пояс з китицями тебе вгортає,
золотаві кінці, наче віть вербова.
Я читатиму вірші тобі, де рими
про кохання, і ними співають ріки.
Мова вічних джерел оживає з ними,
вкритих тінню гілок, що сплелись навіки
і святині цих гір стережуть незримі.
Я шепну тобі потай, що ті узгір'я,
їхній вигин вповдовж ясних горизонтів,
як уста, що замкнула їх заборона.
І слова, не промовлені в надвечір'ї,
у лиці зашарілим пульсують в скронях,
не виказують жодне людське бажання.
Тільки в тиші безмовній, немов
прошальній,
мерехтять ніжно та утішально,
так, немовби душі ця пора вечірня
заповітне й прекрасне несе кохання.
Славлю стан небуття — пора розсвіання
твоїх сутінків, наче з вінка сухоцвіту
хтось пилок розтрусив. З нього перші зорі
в темнім небі засвітають.

Смолоскипи пам'яті не меркнуть

Степан ТАТАРСЬКИЙ,
член НСЖУ, с. Гермаківка, Борщівщина
Тернопільської області
Світлина автора

75 років минуло, як 9-10 серпня пекельного 1945-го, тут, в урочищі Глинка, московська орда розстрілювала Україну... Підступно, зухвало і безцеремонно — таким був хрущовський наказ, така була політика “керівної і спрямовуючої” партії, яка бундючно зазіхала на вічність... Ціною десятків мільйонів жертв, ціною нечуваної жорстокості... Шалений спротив так званій радянській Україні чинили героїчні загони УПА, якими були всіяні українські села, ліси і гори, печери і підземелля. Одухотворені ідеєю немирушності української нації, революціонери-повстанці кинули виклик найжорстокішій системі поневолення народів, не боячись полягти в тій кривавій масакрії, взявши за гасло свого життя один із постулатів з Декалога українського націоналіста — “Здобудеш Українську Державу або згинеш в боротьбі за неї!”

Три роки тому цю мальовничу і печальну місцину було освячено як маленький пантеон української повстанської слави. Про той день тижневик “Слово Просвіти” розповідав детальніше в 44 своєму числі за 2-8 грудня 2017-го.

Відтоді щороку Пам'ять кличе сюди краян помолитися, вшанувати звияжців-

повстанців-земляків, що поклали своє молоде життя на вівтар України.

Густишає смарагдовий барвінковий килим біля Хреста і гроту, який висадили на початку 2018-го юні джуренята-патріоти Дзвиняцької десятирічки, вихованці талановитої вчительки Ірини Вісвянник, не дають розростатися бур'янам і хашам вздовж дороги до гроту працівники Гермаківського лісництва та гермаківський патріот, невтомний збирач і хранитель сторінок історії села та краю Роман Остафій, який тримає під пильним особистим контролем розпочату біля Глинка справу, координуючи дії з київським кривчанцем Степаном Івановичем Яловегою, талановитим істориком-просвітянином, який і в поважній віці залишається активним учасником

відродження героїки рідного краю, дає цінні поради молодшим спадкоємцям слави дідів і батьків.

Завдяки учаснику ОУН-УПА, старенькому борщів'янину Степанові Миколайовичу Фридраку, який “роздобув” у Тернопільському облдержархіві копію “архіву з бідону” Чортківсько-Бережанської округи ОУН, вдалося остаточно встановити справжнє ім'я стрільця СБ “Шелеста”, яке довгі десятиліття не було ідентифіковане... Петро Семенчук — із сусіднього з Кривчем Сапогова, якому того трагічного дня вдалося втекти, але вража енкаведистська куля наз-

догнала його 30 серпня 1945-го в спровокованій кривці у ріднім селі, де й похований.

А тепер група небайдужих патріотів Гермаківки разом із экс-заступником голови Борщівської райдержадміністрації Миколою Будзінським, під патронатом якого усе й починалося в 2017-му, та директором Тернопільського обласного краєзнавчого музею Степаном Костюком вчергове зібралася на цьому святому місці, щоб пом'янути земляків-героїв молитвою і повстанською піснею, погомоніти про нинішню пору України та її стражденню новітню долю, про її завтрашний день, обговорити чіткий план подальших опоряджувальних робіт, виховних патріотичних заходів для молоді.

Охоче долучився до цієї патріотичної акції отець Іван Михайлюк, парох української греко-католицької громади Гермаківки, який відправив панахиду, виголосив коротку поминальну промову. Було запалено свічки пам'яті біля пам'ятного Хреста. Були повстанські пісні... Пам'ятаємо!

Про славних волинських братів — Іванів Омелянюків

Олеся КОВАЛЬЧУК,
заслужений учитель України, Волинь

У нинішньому драматичному контексті нав'язування путиноманами безпардонного цинізму під псевдотолерантним вектором “какаяразніца” видається доречним звернути увагу громадськості на нововидану у “Ярославовім Валу” книгу “Іван Омелянюк: життя за двох” за авторством Ніни Горик.

Продумано і цікаво викладена там життєва історія — то реальність, сповнена своєрідною містикою і промовистою символічністю щодо незнищенності національного генофонду українства. Йдеться про дивовижну гармонію у життєвому виборі двох рідних братів — двох Іванів Омелянюків, долі яких сприймаються як продовження одна одної у служінні українській ідеї.

Для окреслення усіх суших іпостасей одного з головних героїв Івана Васильовича-молодшого зведеного в Україні та світі вченого-винахідника в царині телерадіоелектроніки замало було б і солідної газетної колонки. Тож зупинимось на найсуттєвішому. Від 2007 року наш герой значиться як засновник і фундатор благодійного фонду його імені “Майбутня Волинь-Україна”, переймається підтримкою малозабезпечених здібних учнів та студентів, захистом української мови, виданням просвітницької літератури, підтримкою волонтерського руху. Принагідно зауважимо, що рафінований за освітою та професією успішний технар проблеми рідної мови (о, неперепутна у віках наша гірка проблематика!) утримує в полі зору ще із юності при “хрущовській відлизі”, а в часи незалежності надає кошти на стверджувальні рідномовні акції для широкого загалу, бере участь в організації практичної діяльності “Руку за українську мову”.

Останнім часом в центрі уваги благодійника — антикоронавірусна сфера. Недавно до всіх пожертв додав із власної кишені понад 1 млн. гривень на закупівлю суперсучасного діагностичного устатку-

вання для лікарні і пологового будинку у місті Ковелі та дієвого спорядження для опорних лікувальних закладів усієї Волині. Пояснив свій жест лаконічно: “За паспортом я киянин, але кров у мене волинська”.

На обивательській погляд може здатися, що успішний науковець та підприємець так щедро “розкидається грішми”, бо давно зрівнявся своїми статками з відомими олігархами і не має жодних турбот в особистому житті. Усе ж це далеко не так. Йдеться про незмірно більше — про святе, про покликання совісті, про розуміння патріотизму як належності до тих, котрі не хочуть миритися із приниженням рідного народу неперепутною бідністю. У пам'яті — пограбована советами заможна коліс родина, виходець якої дивом спромігся отримати загальну середню освіту, прирікаючи себе на поневаження аж до хронічного недодавання.

А ще поводитися по-іншому не дозволяє пам'ять серця — пам'ять про старшого брата — повного, як то вже мовилося в заголовку, тезку.

Нагадаємо ж, що обидва герої книги — сини полішуків Василя Івановича та Пелагеї Григорівни з села Підсинівки на Старовижівщині. Голова родини, до речі, мав прізвисько Гайдамака, бо в юності встиг повоювати за Україну, був кавалеристом у гайдамацькому полку гетьмана Скоропадського. Улюблений син-первісток загинув у 20-річному віці “за любов до України” — був розстріляний серед інших патріотів у Ковельській тюрмі катана НКВС 23 червня 1941 року. Встиг натрудитися у батьківському господарстві, яке постало у невсипущій праці з кількох гектарів Палажичаного приданого до добротного облаштованого обійстя в селі та розкішного хутора Калинець в лісі з господарськими спорудами, двома пасіками, ставочками, висадженим калиново-ліщиново-дубовим гаєм. До слова, за спогадами сестри Марії, “при советах там голе поле зробили”. Попри домежну зайнятість фізичною роботою, юний Іванко ретельно працював над самоосвітою, у вільні хвилини не розлучався з

історичною літературою та “Кобзарем”. Підготував до школи двох сестричок так, що їх прийняли одразу до 2 класу. Вільний час у святкові дні витрачав на спілкування з друзями-однодумцями, що були задіяні в структурах “Просвіти” та ОУН. Мав кохану — вродливицю Марусю Романчук, учительку із сусіднього села, активістку-підпільницю. Обое співали разом в організованому нею хорі волелюбних пісень. До слова, коли тіла розстріляних німецька вже влада дозволила рідним забрати додому, Марусю упізнали по розкішній чорній косі, а друга була відірвана разом зі шкірою. Тяжко катували й самого Івана. При передачі харчів мати побачила перед собою замість двадцятилітнього юнака-красеня посивілого, побитого і знесиленого незнайомця з глухим, як у старого діда, голосом.

Онука Омелянюків Марія Хотинська у своїй книзі “Минуле стукає в серце” змалювала трагічну картину вболівання за розстріляним сином: “Мати дуже побивалася за єдиним сином. Голосила, ридала, стелила на підлозі його костюм, схилилася над ним, як над покійником...” Невдовзі по трагедії Палажич приснилося, що поріг хати переступив ангелоподібний чоловік у білому з немовлятком на руках і проказав: “Не журіться, мамо, я приніс вашого Іванка. ...Виросте з нього велика людина, по закордонах буде їздити...” Справді, через рік з'явився на радість батькам і шістьом сестрам той хлопчик, ім'я якому подарував сам час народження — 7 липня, і який у дорослому віці таки підтвердив пророцтво з материнського сну.

Іван Омелянюк-старший таки повернувся у рідну Підсинівку — майже через 55 років після загибелі. Монумент братові звів Іван Омелянюк-молодший. “Україно — ти вічна у його жертві, а він вічний у тобі” — це не тільки напис на граніті, як то справедливо зауважує авторка книги. Це переконання, яке десятиліттями жило в серці наймолодшого представника роду Омелянюків. Жило з дитинства, коли при радянській владі працювати заможна

сім'я Омелянюків опинилася у важких злиднях: поля і худобу забрали до колгоспу, а батька — в тюрму. Малому Іванові світило досить безраднісне майбутнє. Як же йому, дитині з колгоспного убозтва і національної родинної трагедії, вдалося, долаючи неймовірні труднощі, сягнути виразних успіхів у модерній науковій царині уже при незалежності — та водночас підставляти їй повносіле плече, і розповідається в книзі. Розповідається добірною мовою, з цікаво поданими подробицями і місткими художніми деталями.

P.S. Укотре гортаючи сторінки багато ілюстрованої книги про історію успіху супереч злій волі влади, ловлю себе на думці про певний дефіцит літератури такого ґатунку та це про те, як важливо допомагати подібному читиву, животної лектурі, діяти до найширшого кола співвітчизників — читаймо і посилаймо свою вдячність за життєве подвижництво і самому І. В. Омелянюку, що є певною мірою співавтором, і талановитій письменниці Ніні Горик, якій вдалося обсервувати потужний конкретний матеріал вітчизняної історії загалом.

За плечима цієї шляхетної, інтелігентної, невгамовної, багатогранної жінки величезний міх добродійних справ, благородних вчинків, невсипущих турбот не тільки про тілесне здоров'я, а й про духовність тих, хто поруч. Її знає чи не все Тернопілля, її шанують колеги з інших регіонів України. Просвітянка за складом душі, за ментальністю, вона багато років очолювала Тернопільське міське об'єднання “Просвіти”. Йдеться про Дарію Чубату, яка днями зустріла своє 80-річчя.

Повнозерне життя Українки

Лікарка вищої категорії, відмінниця охорони здоров'я, чвертьстолітній заступник головного лікаря Тернопільської міської клінічної лікарні №2 Дарія Дмитрівна Чубата дбала про надання висококваліфікованої медичної допомоги нашим крайнам медичними працівниками. Завжди уважна, коректна й стримана в своїх порадах, вдумлива й принципова, професійно вимоглива, вона викликала у пацієнтів і колег не тільки повагу, а й захоплення. І девіз своєї життєвої мудрості висловила також своєрідно: “Хто живе лише для себе — мертвий він для інших”.

Дарія Дмитрівна не тільки лікарка тілесно недужих пацієнтів, а й лікарка-духівник. Разом із професором світлої пам'яті Арсенем Гудимою видали матеріали міжнародних конференцій “Українську святиню — українському народові”. Саме завдяки її ентузіазму в лікарні періодично проводились змістовні зустрічі з релігійзнавцями, письменниками, композиторами, художниками, мистецтвеними колективами області й України. Це вона організувала просвітянський осередок у лікарні, а згодом очолювала впродовж 28 років міське об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Нині вона — його почесна голова.

каж-альбомах, що зберігаються в обласному краєзнавчому музеї.

Дарія Дмитрівна закохана чистим серцем не тільки в медицину, а й художню літературу. Вона подарувала нам свої вірші, багато з яких завдяки місцевим композиторам стали зворушливими піснями. А ще вони живуть у її книжках “Перелуння”, “Мелодійні грона”, “Три дороги”, “Триєдність”. Не забула вона й про дітвору і присвятила їй “Веселі каруселі” та “Трилисник”. Літературознавчі дослідження Дарії Дмитрівни зібрано в ошатних книжках “Камертон чистих дум” та “Стежками дарованих літ”.

Дарія Чубата наповнила вагомим змістом даровані їй Всевишнім роки. Впродовж чотирнадцяти з них була позаштатним заступником керуючої міським відділом охорони здоров'я світлої пам'яті незабутньої Валентини Борисівни Козак. Разом із нею організувала й очолила обласну школу передового досвіду для заступників головних лікарів, міську школу цехових терапевтів. Про результати їхньої діяльності написано наукові статті та методичні рекомендації.

Наша колега ініціювала відкриття меморіальних дошок першому голові “Просвіти” Тернополя Володимирові Лучаківському та на першому будинку “Просвіти” м. Тернополя, а на Аллеї зірок — зірку до 150-річчя “Просвіти” Тернополя.

Трудову й просвітянську діяльність Дарії Дмитрівни оцінено урядовими нагородами — орденами князя Ярослава Мудрого V ступеня, “За заслуги” II та III ступенів, медаллю Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка “Будівничий України”, багатьма дипломами, почесними грамотами президентів України, обласної та міської адміністрацій. Вона — почесна громадянка Тернополя, обиралась

депутатом обласної ради III і IV скликань, де очолювала комісію з питань культури. Її ім'я занесено до книги “Українські лікарі”, “Золота еліта Тернопілля”.

У ці ювілейні дні традиційне зібрання просвітян міста та членів літературного об'єднання Тернопільського обласного об'єднання НСПУ перетворилося на свято Слова і добрих споминів. У кожного з присутніх знайшлося особливе слово подяки на адресу цієї невтомної, працелюбною жінки-легенди, жінки-епохи, поетки і просвітянки, невтомного лікаря. Їй присвятили ліричні рядки поет Богдан Кушнірик, артисти обласного драмтеатру Михайло Безпалько, Марія Гонта, Віра Самчук, журналісти Людмила Островська, Валентина Семеняк, керівник шкільного театру “Дивосвіт” Ольга Матвієвська.

Вітальні слова лунали з уст начальника обласного управління культури Григорія Шергея, міського голови Сергія Надала та його заступника Леоніда Бищори. Педагогі школьного театру “Дивосвіт” ЗОШ №22 висловили щирю вдячність “хрещеній мамі” за багаторічну співпрацю Дарії Дмитрівни з ними. А народний хор “Просвіта” ім. І. Кобилянського та просвітянський гурт “Пшеничне перевесло” щедро виспівували пісні на слова ювілярки.

Тож нехай і надалі, Даріє Дмитрівно, повняться ваші життєві дороги доброчинливістю, шедрїстю, змістовністю, різнобарвністю, невичерпною енергією та любов'ю до Бога, України, людей.

“Радій, Державо, є такі і будуть непереборені ніколи твої жінки!”

З повагою і любов'ю від імені просвітян — голова обласної “Просвіти” С. Абрам’юк, міської “Просвіти” Н. Турчин, лікарі Н. Борисяк, І. Корнієнко, заслужена журналістка України Л. Островська, письменниця і журналістка В. Семеняк

Олег Синютка: «Не буду обіцяти того, що не можна зробити»

тична Україна. Але найголовніше, щоб вона була потрібна українцям. Бо в світі рахуються з сильними і багатими.

— Чи Європа розуміє, чи відчуває, що, як сказала Оксана Юринець, “Україна показала, що стала захисником Європи”?

— Частина політиків у Європі розуміють це і готові допомогти. Але є частина, яка не плекає надію, власне, жодних надій. І це, в першу чергу, залежить від українців. — Спілкування з молоддю Вас наслідують чи дивує, а часом — і зневірює?

— Однозначно, це велике натхнення. Великі справи роблять молоді люди. Але це не за віком, а за станом душі.

— За даними КМІС (26-30 квітня 2020) 46,1% українців підтримує вступ до ЄС (в грудні 2019 — 60%), 41,9% — до НАТО (в грудні — 52%). Куди йдемо?

— В нас одна дорога — в ЄС і в НАТО. Це вже сьогоднішня влада за проєвропейською риторикою розвертає Україну в бік Росії. Тому що треба дбати про армію. Армія — це великий виклик суспільства і майбутня України. Дипломатія тоді сильна, коли сильна армія.

— Яку б стратегію ви запропонували для вирішення проблеми на сході України?

— Належить посилити армію, посилити міжнародний тиск і санкції на Росію, добитися виведення російських військ, взяти контроль над кордоном, повернути діяльність українського суспільства на ці території. Тоді, до речі, можна розглянути і питання виборів.

— Чи українські ЗМІ, на Вашу думку, належно допомагають суспільству творити високоякісну країну?

— Здебільшого, ЗМІ є олігархічного походження, і своєю основою там і не пахне.

— Чого я Вас це не запитав, а Ви хотіли б сказати?

— Я б хотів попередити людей, щоб бергли себе від коронавірусу, бо влада самосунулась від вирішення цієї проблеми. А здоров'я ж — найважливіше для кожної людини.

Спілкувався Богдан ЗАЛІЗНЯК, член НСПУ і НСЖУ, м. Львів

Життя наче килим

Уявіть собі килим розміром 3x5 м. Уявили? Це достатньо великий килим. А якщо це ручна робота? І на ньому — майже сотня ромашок, чорнобривців, маків... Це — справжній шедевр!

15 років тому відома буковинська ткаля Вікторія Китайгородська до свого 70-річчя

руч зроблені і пофарбовані нитки. На один виріб витрачає від місяця до року, залежно від розміру і візерунку.

А почалося все у 12 років. Батько Вікторії загинув на війні, мати Ольга Іванівна працювала у колгоспі та виховувала трьох дітей. Дівчинка також прокидалася у четвертій ранку і допомагала матері в усьому. А ввечері сідала за верстат та вчилася ремеслу. Мати передала донечці усі тонкощі ткацького ремесла, а пані Вікторія, своєю чергою, прищепила любов до ткацтва своїй родині — доньці, онукам і правнучці.

Вікторія Китайгородська розповідає, що до неї в чергу по килим на весілля чи новосілля ставали з усієї області. І вона ткала. Нині майстриня — чи не єдина на Кельменеччині, хто досі займається килимарством. Її роботи зберігаються у приватних колекціях Польщі, Молдови, Грузії, України.

До слова, свій будинок Вікторія Андріївна вже давно перетворила на музей-садибу народного мистецтва. Тут можна побачити найкращі її роботи.

Цієї весни українка зустріла свій 85-літній ювілей. Втім, не зважаючи на поважний вік, вона продовжує займатися улюбленою справою. Каже, що у ткацтві — сенс життя, адже воно залишить ще на багато років. А ще пані Вікторія підкреслює, що кожна людина має по собі щось залишити.

Фото з книги “Океан квітів Вікторії Китайгородської”, 2016 рік

Живосил ЛЮТИЙ,
митець, громадський діяч,
земляк Тараса Шевченка

Нескорений ПроRock. Тарас Шевченко

Незабаром світ побачить третій епізод великого проекту громадської спілки “Музичний Батальйон” “Нескорений ПроRock”, присвячений Тарасу Шевченку.

Чим унікальний проект? Та тим, що сучасні музики написали свої пісні на слова знакового українського поета — Тараса Григоровича Шевченка. Він до того ж був художником, та й передусім мислив себе як художник, і навіть мав за життя звання академіка гравюри. Це дуже високе звання!

Геніальний і в малярстві, і в слові, Шевченко щоразу стає близьким для кожного наступного покоління: кожне прочитає в його поезії свій час та його виклики. Вдумливий читач рано чи пізно чує в Шевченковому слові далекий голос свого роду. Сила-силенна таких родів, узятися початок в незглибимій давнині, струмками пробігали, сочилися кризь століття, уривались чи розгалужувались, та завжди вливалися в море, ім'я якому народ. Поетичне слово Тараса Шевченка дає нам змогу реалізувати потребу відчуття своєї приналежності до народу. А ще воно давно стало для нас лакмусовим папірцем усвідомлення: що ми будемо — уявний кіношник Сіон з фільму “Матриця” чи все ж омріяну, щасливу національну Державу Українців?

Культура в такій побудові посідає чільне місце поряд з освітою, а молодіжна субкультура є містком до речей сутнісних та глибинних, до міжкультурних процесів. Тому новий диск із серії “Нескорений ПроRock”, що його підготувала Громадська спілка “Музичний Батальйон”, вважаю справою засадничою. Це ще один міцний камінь до фундаменту

“Музичний Батальйон”

майбутньої української Нації та Держави.

Отже, на диску ти почуєш, як звучать пісні, а завдяки співанику — вивчиш слова та мелодії. Написали та виконують ці пісні відомі музики з усієї України.

Сестри Галя та Леся Тельнюк, Едуард Драч, рок-гурти “Кому Вниз”, “САД”, “Рутенія” — це першопрохідці у сучасній українській музиці, що від кінця 80-х років і донині не втомлюються дивувати новими музичними творами на слова Тараса Шевченка. Їхні шевченкіани варто вивчати і навіть порівнювати різні відчуття та прочитання Тарасового слова.

Не менш цікаво буде почути Ділю (він же — Едуард Приступа), відомого учасника гуртів ТНМК (“Танок на Майдані Конго”), “НеДіля”, “Астарта” та Ореста Крису — фронтмена гуртів “Татхагата” й “Сонячна Машина”. Їхня спільна робота заслуговує на увагу.

Рок-гурт “Тінь Сонця”, певно, вже років п'ятнадцять є фаворитом української молоді. Під його композиції не раз виходили на змаг українські футболісти та боксери! Тож пісня на слова Шевченка лише підсилює бажання швидше погортати співаник!

Багатогранний та невгамований Сергій Файфура відкриє на-

шого класика, як завжди, по-своєму: у цій версії Шевченко філософський та грайливий водночас.

Особливе місце на диску та у співанику посідають такі відомі гурти як “Kozak System”, “Друже Музико”, “Транс-Формер”, “Tar-Ruta”. Останній досить оригінально представив славетний твір Шевченка “Реве та стогне Дніпр широкий”.

Цікавим для прослуховування та вивчення буде Шевченко і в пісні ліричної Нелі Франчук. Так само і в композиції Тетяни Шамшетдиной, твір якої виконує Северин Данилейко. А для тих, хто любить під гітару поганяти рок-н-рол, не зайвою в добірці виявиться-

ся пісня Володимира Пироженка з Вишгорода. Хто ж ближчий до народної манери — одразу вподобає Василя Нечепу з Чернігова у супроводі одеситів “Друже Музико” та київський дует “Осяйна&Живосил”, де пісню на слова Шевченка супроводжують автентичні народні українські інструменти — старовітська бандура та гуцульські цимбали.

Попри нав'язаний йому образ консерватора, Шевченко здивує тебе: рок дивовижно пасує до його віршів, він теж його стихія. Ба більше, стихія рокової музики природна для Шевченкового слова: вона так само вперта й бунтівна.

А оскільки рок-музика ще й дуже розмаїта, має багато напрямів та емоційно-стильових відтінків, вона щоразу свіжо й несподівано підсвічує слово батька нашої нації. І якось дивовижно легко й просто наближає його до нас.

Цей диск міг умістити більше цікавих робіт, бо пісні на вірші Тараса Шевченка пишуть не десятки — сотні сучасних виконавців — пандемію, яка спіткала світ, — ми змушені були залучити до проекту й тих музик, у яких уже був записаний матеріал.

Однак хочу щиро подякувати всім, хто продовжує натхненно творити на слова наших поетів. Адже це не остання серія “Нескореного”, і всі важливі, забуті чи призабуті імена великого українського слова обов'язково повернуться до кожної української оселі новими піснями.

Ми радіємо, бо ти маєш співаник сучасних пісень на слова Тараса Шевченка — на різний смак і вподобання.

Співай з нами! Співай Шевченка! Співай про Україну!

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

— В одному з виставкових залів ми представляємо проект, який був заснований першим директором музею Ростиславом Синьком разом із заслуженим художником України Борисом Плаксієм, — зазначив Олександр Александрович. — Ця колекція називається “Портретна галерея “Творці Незалежності України”. Тут портрети видатних українських культурних, політичних та громадських діячів.

Колекція нараховує близько 100 робіт. Борис Плаксіє працював над нею з 1999 до 2007 року. Отримав за ці роботи Національну премію України імені Тараса

Краще з колекції

У Музеї-майстерні Івана Кавалерідзе напередодні Дня Незалежності України традиційно відкривається виставка, на якій представляють кращі роботи з фондів музею. Про нову експозицію наша розмова з директором Музею-майстерні Олександром Юніним та старшим науковим співробітником Олександром Савенком.

Шевченка. Зараз всі ці портрети зберігаються в нашому музеї.

Через обмежені виставкові площі цього року представляємо лише частину колекції — 15 полотен. Тут можна побачити портрети Тараса Шевченка, Михайла Грушевського, Ліни Костенко, Івана

Марчука, Ростислава Сінька, Василя Стуса, Валерія Франчука, Івана Кавалерідзе, Ніни Матвієнко, Слави Стецько, братів Горинів.

Багато з представлених у колекції особистостей спеціально приїздили до нашого Музею, аби позувати Борису Плаксію. Цей проект бачили перший, другий і третій президенти України.

Крім цих портретів ми щороку виставляємо для загалу картини видатних українських митців, які зберігаємо в наших фондах, а також скульптури Івана Кавалерідзе. Цього року поціновувачі мистецтва матимуть змогу побачити твори відомих далеко за межами країни майстрів пензля Ва-

силя Гуріна, Євгена Лученка, Валерія Франчука, Володимира Слепченка, Тетяни Галімбієвської та багатьох інших.

На одній з картин можна побачити Андріївський узвіз у Києві, а поруч — Ейфелеву вежу в Парижі. І таке поєднання не випадкове. Адже Андріївський узвіз нерідко називають українським Монмартром.

Не випадково Володимир Слепченко зобразив на Андріївському узвозі Тараса Шевченка, адже Кобзар дуже любив це місце. Нині вже покійна Тетяна Галімбієвська проводила в Музеї-майстерні Івана Кавалерідзе одну зі своїх останніх виставок. Вона запитала: “Яку картину подарувати музею?” І ми обрали саме краєвид Парижа, адже у цьому місті побував Іван Кавалерідзе.

Напевне багато хто з відвідувачів виставки зверне увагу на картини Володимира Гуріна “Дзвіниця Володимирського собору” і заслуженого художника України Анатолія Буртового “Поділ”. До речі, спільним проектом А. Буртового та нашого музею була серія робіт за творами

Тараса Шевченка. Всі ці роботи він подарував музею.

Шевченківська тематика продовжується у творах Андрія Гука “Шевченковими стежками” і Наталії Полішук “Стежками Кобзаря” та Андрія Серебрякова “Козак на коні”. Принагідно зазначу, що зовсім нещодавно пані Наталя отримала високе звання — “Заслужений художник України”.

Один із фундаторів та друзів нашого музею, геніальний Іван Марчук подарував картину “Силует”. Спеціально для музею заслуженим художником України Сергієм Дуплієм написано картину, на якій намальована альтанка, що стоїть на Андріївському узвозі.

Ми намагаємося показати поціновувачам мистецтва краще з того, що маємо. А це частина загальнодержавного музейного фонду України. Це надбання нашої держави, надбання українського народу. Хочемо показати, що нам є чим пишатися. Ми маємо видатних художників. Є тут і молоді, і вже поважні митці. І ті, кого вже на жаль серед нас немає. Повинні цінувати тих, хто нині ще поміж нас.

На сторінках музею в соціальних мережах ми анонсували цю виставку. Приймаємо відвідувачів зі встановленими обмеженнями у зв'язку з пандемією. Раді запросити киян і гостей міста подивитися проект, присвячений Дню Незалежності України.

А вже у вересні плануємо відкрити виставку викладача Національної академії образотворчого

мистецтва та архітектури України, надзвичайно цікавого художника Олександра Харпачова. Дуже тішимося з того, що його робота вже зберігається у фондах Музею-майстерні Івана Кавалерідзе.

Потім готуватимемося до участі у дуже серйозному проекті до Дня “Тбілісобо на Андріївському узвозі”. Хотів би подякувати організаторам цього свята керівнику Наталії Склярській, Посольству Грузії в Україні і Київській міській владі.

Covid-19, на жаль, вплинув на наші плани. У травні планувалася за підтримки грузинських колег пленер українських митців до Грузії, а у вересні мали зустрічатися художників з цієї країни. Але сподіваємося, що карантинні заходи не завадять нам зробити виставку-подарунок киянам і гостям столиці до Дня “Тбілісобо на Андріївському узвозі”.

Нині багато своїх проектів здійснюємо через соціальні мережі та ютуб. Це і лекції, і екскурсійні тури, проект-експозиція в деталях “Скульптури Івана Кавалерідзе”. Шукаємо нові підходи у своїй роботі. Але не можна передати всю красу мистецтва з екрану телевізора чи монітора комп'ютера. Тому треба з дотриманням усіх карантинних вимог приходити в музеї, галереї, театри, кінотеатри та відвідувати різноманітні мистецькі заходи, що відбуваються просто неба. Вони чекають на вас, шановні відвідувачі. Бо мистецтво без поціновувачів — мертве.

Микола ТИМЧАК,
м. Дубно,
малюнок автора

Де живе мурашка

У пісні стріляє солов'їні,
У плачі дитячі голосні.

Погукай, верни додому тата,
Хай матуся втішиться твоя.
Янголя пошли йому крилате —
Те, що слізно малювала я.

Вишиванка

Сорочку матуся мені вишиває
На чистім крилі полотна.
В калинову ниточку широко вкладає
Усі свої мрії вона.

До хрестика хрестик лягає рівненько,
Мов долі хрещеної шлях.
У тій вишиванці від рідної неньки
У небо злечу, наче птах.

Зростатиму в ній і крилато полину
В далекі вітри голубі.
І вишиту чорним своєю Україну
Я матиму вічно в собі.

Прохання до Янголя

Осіниться. До школи йду щоднини.
По вулицях летять важкі машини.
Тут кожен крок на відстані біди.
Мій ангеле, мене переведи

Через усі дороги, стеженята,
Аби не хвилювались мама й тато.
Від буревію, хвищів та п'їтьми
Закрий мене теплюніми крильми.

Та знаю: Бог послав для України
Своє велике військо янголине,
Аби її від горя вберегти.
Їм тяжко, янголе, лети допомогти.

Лети, а я чекатиму на тебе
Звідтіль, де сходить сонце синьонебе.
Лети, бо раниць ворог рідний край.
До мене з перемогою вертай.

Де живе мурашка

Де живе мурашка маленька?
Там, де у дозорі опеньки
З піками й шаблями травички
Вилізли на пені невеличкий.

Де живе мурашка маленька?
Там, де ходить стежка легенько.
Мураша їй п'яти лоскоче,
А вона сміється, хихоче.

Де живе мурашка маленька?
Там, де скаче білка руденька,
Де ростуть солодкі сунички
І пахучі яблуні-дички.

Де живе мурашка маленька?
А вона живе не оденька.
Є у неї мама і тато,
Братиків, сестричок багато.

Де живе мурашка? А всюди,
Де живуть звірятка і люди,
Де живуть пташата й комашки.
Наші помічниці — мурашки.

В них роботи завше доволі.
Порядкують в лісі і в полі.
Метушаться посеред листя...
То ж, дитинко, пильно дивися,

Як ідеш у гості до двору,
До ріки, до луку, до бору.
Заглядай під кожну билінку,
Не скаліч малу мурашинку.

Калинова мова

Калиновий куш надовкола обріс тернюками,
Проте зацвітає, хапається неба гілками.

Отак наша мова у хащах чужинської мови
Квітує уперто, порвавши колючі окуви.

Я, наче галузка маленька між віття калини,
Плекатиму кетяги слова, яке не загине,
Не згасне, обчімхане часом і рване вітрами.
Дароване Богом, воно буде вічно між нами.

Лист

Дівчинко з далекої Росії,
Можна, я листа тобі пришлю?
Бо уже писати добре вмю,
Бо уже сумую і люблю.

Янголята білі паперові
Я тобі в конвертик покладу.
Ти почуй тепло в моєму слові,
Що, мов цвіт калини у саду.

Батько твій воює в Україні,
На дорослій і страшній війні.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць	19 грн 82 коп.	на півроку	107 грн 32 коп.
на 3 місяці	56 грн 86 коп.	на рік	209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Іван ЮЦУК
Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

